

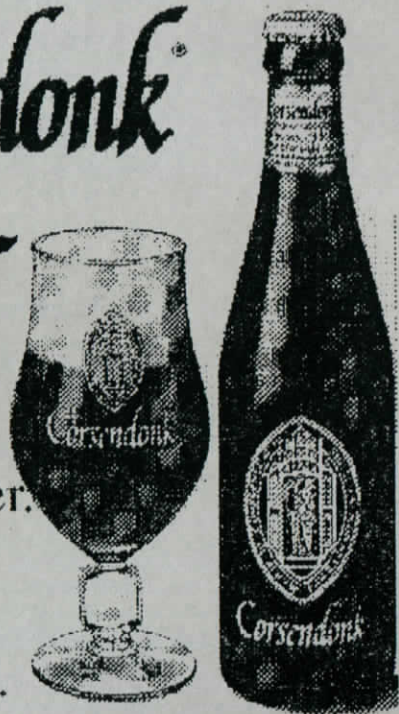
Corsendonk[®]
bier

Pater

Zacht en donker.

Agnus

Pittig en blond.

CORSENDONCA

Trimestrieel tijdschrift
12^e jaargang
Nr. 4, december 1995
ISSN 0779-5785

V.u.: Hugo Miguet
Sprinkhaanweg 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

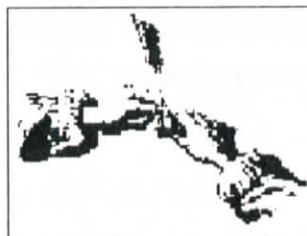
JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

St. Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© *CORSENDONCA* : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

CORSENDONCA

Voorwoord

1995 is voor "Corsendonca" een echt feestjaar geworden. Immers, dit jaar mochten we 15 kaarsjes uitblazen. En het is een van de drukste jaren uit het bestaan van de kring geworden. Twee publicaties rolden van de persen: "100 jaar Landelijk Leven" en "De Gulden van Sint Antonius en van Sint Sebastiaan", en ons tijdschrift arriveerde met de regelmaat van een klok in de brievenbus. Daarnaast organiseerden we een geslaagd filmfestival, de traditionele voorjaarswandeling, de cursus genealogie en de uitstap naar Weelde. En "Corsendonca" is weerom druk in de weer om een nieuw jaarprogramma voor 1996 op te stellen!

Het heemmuseum heeft een grondige poetsbeurt nodig en tijdens de winter zal er aardig gewerkt worden om tegen het voorjaar een nieuwe collectie tentoon te stellen. Zodoende wordt een nieuw bezoek aan ons museum weerom meer dan de moeite waard. En daarnaast broeden we nog op ambitieuze plannen... U ziet het, ook in 1996 zal het meer dan de moeite zijn om lid te blijven van "Corsendonca"! Voor de luttele som van 250 BEF, over te schrijven op rekening nummer 001-1085134-71 van Heemkundekring Corsendonca, St. Bavostraat 9 te Oud-Turnhout, blijft u nauw betrokken bij onze vereniging. Bovendien kan u ook actief bij "Corsendonca" betrokken worden. Immers, 1996 is overeenkomstig onze statuten een verkiezingsjaar. Kandidaturen voor het bestuur zijn steeds welkom en dienen voor

31 januari 1996 schriftelijk binnengeleverd te worden bij de voorzitter (Wim van Hout, Polderstraat 30) of bij de secretaris (Leo Van Hooghten, P. Dielsstraat 23).

We wensen u alvast prettige feestdagen en een gelukkig 1996 toe!

Wim van Hout

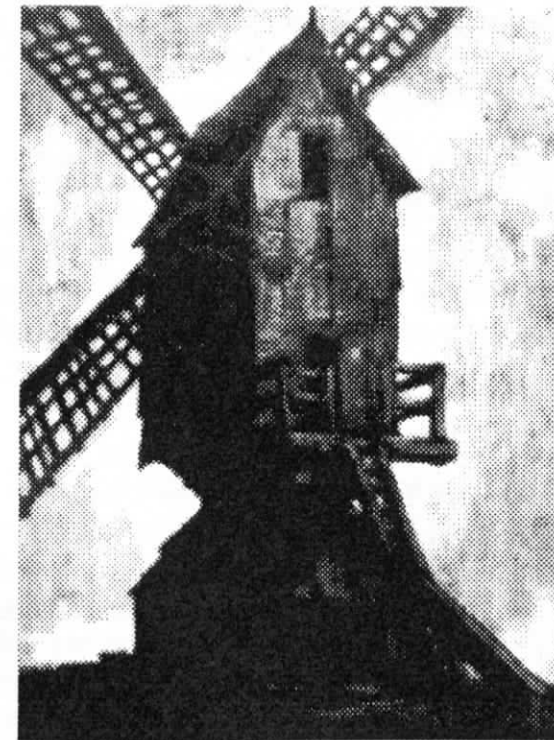
Bezoek aan het Molenmuseum te Weelde

“Corsendonca” is geen reisbureau, maar toch stellen we het op prijs om met de ons omringende heemkundekringen goede contacten te onderhouden en er op vriendenbezoek te gaan. Immers onze gemeente is geen eiland, maar heeft vele relaties met de andere dorpen in de Kempen. Deze streek beter leren kennen ligt in het verlengde van onze doelstellingen.

Vorig jaar bezochten we onze Nederlandse collega's in Alphen. Dit jaar stond het nieuwe molenmuseum van de heemkundekring Nicolaus Poppelius op het programma. Op 28 oktober reden we met zeven bezoekers naar onze noorderburen, waar we o.a. door de voorzitter Laurent Woestenburg werden verwelkomd. Aan het museum wordt er nog hard gewerkt, maar toch koos de kring ervoor om nu reeds de voormalige molen open te stellen voor bezoekers. Het ligt bovendien in de bedoeling om deze molen volledig terug op te lappen, zodat er opnieuw gemalen kan worden. Maar voor het zover is, moeten eerst nog de wiken aan het gebouw bevestigd worden. In het museum wordt er bijzondere aandacht besteed aan het typische van een grensgemeente: verschillende douaneuitrustingen en -benodigdheden (o.a. kraaietpoten) zijn er te bezichtigen. Heemkundekring

“Nicolaus Poppelius” beschikt tevens over een uitgebreide collectie bidprentjes, waarvan de oudste explaren bewonderd kunnen worden. Ook de verzameling oude kerkboeken valt op.

Wim van Hout

Oude Windmolen

*Theo Op de Beeck
(1901 - 1993)*

Heemkundekring CORSENDONCA

nodigt u uit op de voorstelling van haar nieuwste publicatie

De Gulden van Sint Antonius en van Sint Sebastiaan

door Dr. Eugeen van Autenboer

Deze voorstelling vindt plaats in de Priorij van Corsendonk op **zaterdag 9 december** 1995 om 20 uur.

Programma:

- Inleidend woord door onze voorzitter Wim van Hout
- Optreden van de Sint Sebastiaansgilde van Vlimmeren
- Voorstelling van het boek door E. van Autenboer
- Optreden van de Sint Sebastiaansgilde van Vlimmeren
- Woordje van de hoofdman van de Sint Sebastiaansgilde
Jos Boogers
- Receptie

De gemeenteraad 100 jaar geleden

Op de korte zitting van **9 september 1895** keurt de gemeenteraad de aanbesteding voor de bouw van een nieuwe pastorie in het centrum goed, evenals de delingsakte van de fabrieksraden van St.-Bavo en St.-Antonius.

Als eerste punt van de agenda van de zitting van **21 september 1895** wordt een brief voorgelezen, gericht aan de leden van de bestendige deputatie van de provincie Antwerpen, om toelating en financiële tussenkomst te vragen voor het rechtekken van de Aa in de tuin van de nieuwe pastorie van het centrum. Voor het overige richt de gemeenteraad een "verzoek aan de koning" om op de grond- en personenbelasting opcentiemen te heffen; nl. 4 opcentiemen om de "gewone uitgaven", en 20 opcentiemen om de "uitgaven voor onderwijs" te dekken. De gemeente wil het lager onderwijs in het dorp blijven steunen, zodat zij de vrije scholen van Oosthoven, Schoonbroek en het centrum blijven "aannemen" (en dus financieel onderhouden).

Dit besluit van 21 september blijkt erg voorlopig te zijn, want volgens de wet van 19 september mag de gemeente geen steun meer verlenen aan niet-gemeentelijke scholen. Daarom beslist de gemeenteraad van Oud-Turnhout op **23 oktober 1895** tot afschaffing van de "aangenomen vrije scholen" en tot oprichting van drie gemeentescholen:
- één voor jongens in het centrum, bestuurd door Celestijn Waterschoot en Joseph de Bruyne,

-één voor meisjes in het centrum, bestuurd door Dorothea Van Dael en Nathalie Claesen,

-één voor jongens en meisjes in Schoonbroek, bestuurd door Jos. Van der Veken.

De school van Oosthoven, onder bestuur van de heer Van Leemput, blijft behouden, met een gemeentelijke toelage.

Hugo Miguet

Het Maria beeld

Op het dorpsplein werd na de tweede wereldoorlog een gedenkteken opgericht ter nagedachtenis van de Oud-Turnhoutse gesneuvelden. Even zag het er naar uit dat dit beeld plaats zou moeten ruimen voor de heraanleg van het dorpsplein. Gelukkig, besliste de gemeenteraad, dank zij de inzet van Heemkundekring Corsendonca, in zitting van 8 juni 1995 dat het beeld op zijn plaats zal blijven staan.

Roger Van Mierlo

Het Maria Beeld

Foto Jan Sels

Archief Corsendonca

600 JAAR CORSENDONK

Het zou dit jaar - 9 maart 1995 - precies 600 jaar geleden zijn dat de priorij van Corsendonk gesticht werd. Een reden om nog eens even stil te staan bij deze gebeurtenis.

Op 9 maart 1395 zou te Turnhout door Maria van Brabant, hertogin van Gelre, en vrouwe van Turnhout, de jongste dochter van Jan III Hertog van Brabant, de akte of "de fundatiebrief" opgesteld worden die het begin zou worden van een klooster der Augustijnenorde met een bedrijvigheid die meer dan 400 jaar zou duren.

Reeds op 12 mei 1398 kon men de eerste kapel inzegenen, en op zondag 16 juni 1398 zou de plechtige instelling der kloosterlingen, met aflegging van hun gelofte, plaats grijpen in aanwezigheid van Johannes Multoris abt van Averbode. Na de professie benoemde de abt van Averbode, naar de bisschoppelijke acte het voorzien had, een voorlopige bestuurder, een rector, en wel heer Hendrik van Zelle.

De eerste kloosterlingen waren :

Jan de Beer, van Diest
 Wouter van Gierle,
 Hendrik van Zelle (Herentals)
 Jan Liben van Kinschot (Turnhout)
 Jan Ruttens van Turnhout
 Arnold Kennes van Diest
 Jan van der Brugge van Herentals
 en zijn broerder Ywein

en de lekenbroeders:

Jan en Hendrik Grau, ook beiden van Herentals.

In december 1399 wordt Wouter van Gierle de eerste prior van Korsendonk. De kloosterlingen die zoals we reeds zagen tot de orde der Augustijnen behoorden, legden zich vooral toe op werken van godvruchtigheid, liefdadigheid en studie. Vóór de uitvinding van de drukkunst maakten zij zich vooral verdienstelijk door het kopiëren en illustreeren van handschriften.

Korsendonk werd ook het moederhuis van vier mannenkloosters, en vijf nonnenkloosters namelijk :

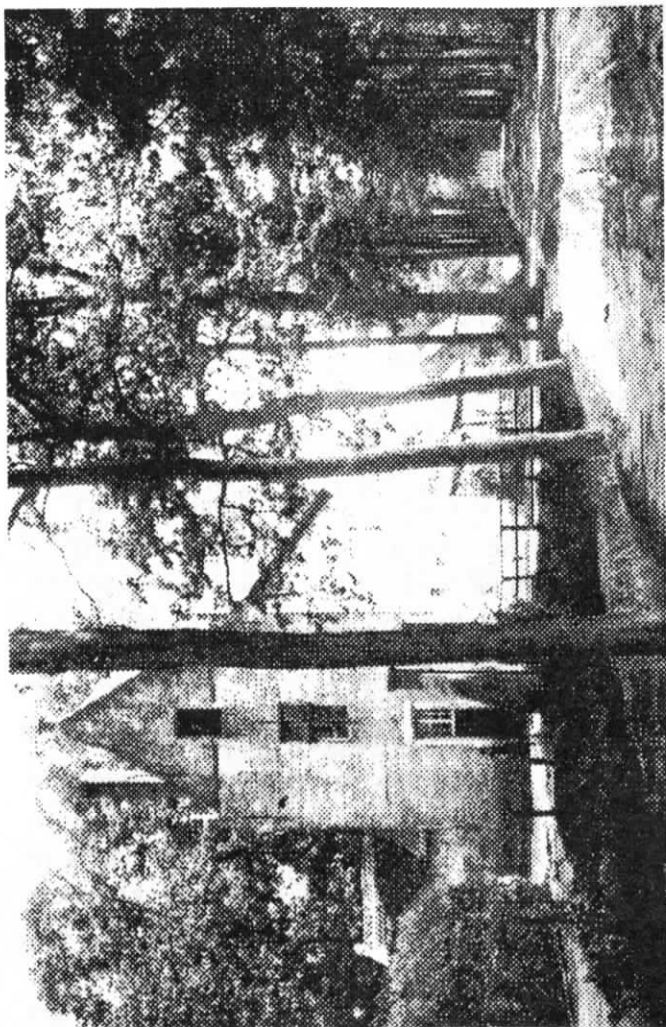
mannenkloosters : den troon van Maria te Grobbendonk
 van Bethleëm te Leuven
 van O.L.V. op de Haag te Eindhoven
 van het lijden van Christus te Tongeren

vrouwenkloosters: Ste Barbara te Antwerpen
 Ste Lucas te St. Truiden
 Ste Catharina te Sichem (1489)
 O.L.V. Opdracht te Oostmalle (1493)
 en het klooster van Falcon te Antwerpen

De paters van Korsendonk hebben ook gedurende meer dan 400 jaar de parochie van Schoonbroek bediend, de laatste pater-pastoor bleef er tot in 1836.

Tot ver buiten de grenzen der Nederlanden was het klooster van Korsendonk bekend in de middeleeuwen. Later echter vertraande zijn glorie ten gevolge van de rampspoedige tijden die het zou meemaken.

Zo werd op 24 augustus 1566 na eerst de Sint-Pieterskerk te Turnhout, en de St-Bavokerk te Oud-Turnhout de kloosterkerk geplunderd door de beeldstormers aangevoerd door Clemens Ackermans, een afgefallen monnik van Korsendonk. Enkele dagen na deze 24 augustus zijn ze dan voor een tweede maal aan het werk gegaan en hebben dan vooral het klooster geplunderd. Onder leiding van Prior Dykstrate heeft men de

Fotoarchief Corsendonca

Priorij Corsendonk voor de restauratie

herstelling van de verwoeste kerkmeubelen in handen genomen.

Helaas waren de donkere tijden nog niet voorbij op 25 juli 1578 beslist prior Jacob van Wyvliet, nadat de geuzen het klooster van Grobbendonk hebben aangevallen en de kerk in brand gestoken, het klooster (na de zorg voor de achtergelaten erven aan vertrouwde personen te hebben toevertrouwd) te ontruimen en gaat hij met de meeste van zijn kloosterlingen in ballingschap naar s' Hertogenbosch. En het zou eerst na meer dan 33 jaar zijn (1610) dat ze naar hun klooster konden wederkeren, ze waren toen nog maar met drie, de anderen waren intussen reeds gestorven.

Maar nadat hun aantal weer toe was genomen, betrok in 1623 weer de hemel, zodat ze in 1633 weer voor 3 jaar verplicht werden het klooster te verlaten. De genadeslag voor de priorij kwam er echter onder het Oostenrijks bewind (1713 tot 1794) toen op bevel van keizer Jozef II op 13 april (paasdag) 1784 het klooster van Korsendonk werd ontbonden. Daar de Oostenrijkers het kloostergoed niet in veiling had gebracht (de Religieuzen konden toen nog vrij beschikken over hun goed), deden de Fransen dat wel tijdens hun bewind van 1794 tot 1814. Want de Franse regering die zeer anti-godsdienstig was heeft alles te koop gesteld op 17 maart 1797.

Zo zijn de goederen van Korsendonk in verscheidene delen verkocht geworden, en in de loop der jaren ook in verschillende handen terecht gekomen, en zijn er spijtig genoeg verschillende gebouwen o.a. de kerk afgebroken.

In 1968 wordt het dan aangekocht door Ferdinand Nédée. Op 7 juli wordt de priorij op de monumentenlijst geplaatst. Tussen 1969-1975 wordt dan de priorij, dank zij het grote doorzettingsvermogen van de heer Nédée gerestaureerd, zodat wij nu

deze historische gebouwen in al hun pracht weer kunnen aanschouwen en Korsendonk weer tot over de grenzen heen bekend is geworden.

De Fundatiebrief

In 1395 wordt de "akte" of "fundatiebrief" opgesteld door Maria van Brabant. Kanunnik Dr Floris Prims stadsarchivaris te Antwerpen, beschrijft deze brief in zijn boek "Onze Lieve Vrouw Priorij Korsendonk uitgegeven in 1947 in de reeks Campinia Sacra als volgt:

... We bezitten niet meer het oorspronkelijk stuk, maar wel een copij te Korsendonk geschreven in de XVIIIde eeuw, en die bij de afschaffing in handen gegeven is van de beheerders der kas van religie:

Wij, Maria van Brabant, by der ghenade Gods hertoginne van Gelre ende gravinne van Zutphene, maken kont ende kenlyck allen luden dat wy om salicheyt ende orboir te verdienen ende te ghekrijgen onser zielen ende den zielen onser lieven vader ende moeder, brueder ende suster, der God ghenadigh syn of noch leven, uyt rechte devotie ons soo wy hopen van gratien sheylichen Gheests verleent, ghegheven hebben ende gheven bij dese tegenwoordighe letteren in gherechte almoesen purlyck om Gods wille voer ons, voer onse erffghenamen ende nacome linghe, gheestelycke persoonen, pristeren ende clercken die nu wonen oft in toecomende tyden wonen selen ter stede gheheiten Korsendonc binnen der prochien ons dorps van Oudt Turnhout in der dyochese van Cameric ghelegghen, alle alselcke erfennisse ende goede als hierna bescreven staen te hebben, te

besitten ende te gebruycken eeuwelyck commoerloes vry ende onbelast van alle weirlycken diensten ende lasten, tot eenre dotatie ende beghinne eens godthuys ende cloester in die eere Onser Vrouwe sente Marie der maghet ende moeder ons Heren op die voers stede tot Korsendonc te funderen ende te maken van twelf religiosen pristeren derordinen ende regule der Chartusen of van regulieren cononiken der ordinen sente Augustyns om Missen ende anderen godsdienst op die vs. stede tot eewighe tyden te lesen ende te singhen met alsulcker conditie ende voirwaerde dat gheen en vrouwen, joncvrouwen of gheenrehande wyflycke persoonen, religiose of weireltlycke, binnen dien cloester tot Korsendonc en selen mogen comen, ten ware dat die wyflike persoonen speciale dispensatie ende orlof van onsen heyligen vader den paus daerof hadden.

In den eersten gheven wy ende bewysen in der vs. forme ende manieren den vs. gheestelycke persoonen onse alinghe bosch, broec, beemde of hoe men dat anders mach noemen, onse alinghe erfennisse gheheiten Korsendonc met syne alinghe toebehoirten, ghelyc wij dat ghehouden hebben binnen der prochie ons dorps van Oudt Turnhout ghelegghen.

Item gheven wij denselven gheestelycken persoonen in dese forme drie wouwers of visscheryen by den Pryntheester ghelegghen.

Item gheven wij deselve gheestelycke persoonen in der vs. formen ende manieren 44 gouden guldenen ouder scilde ende 9 oude grote tornoyse der muntten sconincs van Vrancrike ofte die weerde dair af in goeden anderen ghelde ende erfelycker renten, alle jaer op sente Dyonysdach te heffen ende te bueren van drie beemden die wij hadden in onsen bosch van Grotenhout, houdende tsamen omtrent 21 boenre ende 13 roeden ghelyc ons die toebehoirten ende wij sy gehouden hebben,

welcke vs.goede alle ende iegelyck den vs. gheestelycken persoonen aldus van ons ghegheven ende verleent, wij voer ons selven, voer onse erffghenamen ende nacomeinghen, mortificeren, doden van dienste van bede, van scatingen, van allen weirelycken lasten die van onse of onser erffghenamen ende nacomelinghen wegghen dair af clairlyck ontladen, ende bij dese tseghenwoordighe letteren gheestelycke goeden dair af maken, begeirende uysterlyck ende willende dat den vs. gheestelycken persoonen dese gifte ende makinge van ons geschiet in der forme ende maniere in desen brief gesceven wel ende vast ten eeuwighen tyden onverbrekelyck ghehouden worde.

In kennisse des hebben wij met goeden rypen berade onsen seghel aen desen openen brief doen hanghen, ende bidden onser liever geminder suster, der hertoginne van Lucemborgh ende van Brabant, dat sij dese ghifte van ons aldus ghegheven consenteren wille ende confirmeren om Gods wille ende onser beden, ende dair af desen openen brief met ons beseghelen wille.

Ende wij, Johanna, bij der gratien ons Heren Gods, hertoginne van Lucemborh, van Lottheryc van Brabant ende van Lymborgh, ende marcgravinne des heylichs rijcs, aensiende die goede begheerte ende meenighe in deser zaken onser liever geminder suster vrouwe Marie van Brabant, hertoginne van Gelre ende gravinne van Zulphenen, hebben om Gods wille ende begheerten onser liever suster vs. gheorloeft ende geconsenteerd, orlove ende consenteren alselcke ghifte als sij den geestelycken persoonen van Korsendonc ghedaen heeft ende ghegheven, ghelyc dese tsegenwordighe brief dair af begrypt, dewelcke wij naer alle syn inhoud voir ons selven, voir onse erffghenamen ende nacomelinghe clairlijck loven,

approberen, confirmeren ende starcken met onsen seghel die wij om Gods wille en bede onser liever suster met haren seghele aen desen selven openen brief met onser wetentheyte ende goeden berade hebben doen hanghen
Ghegheven tot Turnhout opten neghenden dach in meerte int jaer ons Heren 1395.

De Beemden in het Grotenhout

Maria van Brabant schonk niet alleen de gronden voor de priorij, maar ook nog drie wouwers of visserijen, die gelegen waren te Arendonk, en die meestal door de priorij verpacht werden. De domeinrekeningen, in de jaren toen ze verpacht werden, schatten ze op een jaarlijkse waarde van 400 karpers.

Ook behoorde tot de schenking nog drie beemden in het grotenhoutbos. De brief omtrent deze beemden, opgemaakt den 1 augustus 1399, naar de vidimus door deken Gerardus Hebscaep van St-Pieters-Turnhout, wordt ook door Kannunik Dr Flois Prims beschreven:

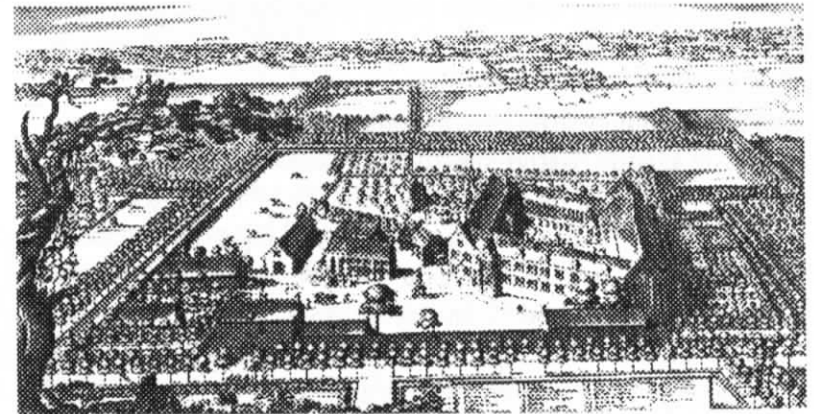
Wij, Maria van Brabant, by der ghenaden Gods hertoginne van Ghelre ende grevinne van Zuhphene, doen cont allen luyden dat wy uyt hebben doen gheven ende verpachten om erflijken tsijns ende jaerlijke rente drie beemden aen onsen boch Grotenhout ghelegen daer af die iirste is gheheyten die wolfskoye, die ander gheheyten die beempt achter tscoir, ende die derde gheheyten mijnre vrouwen beemt, den iirsten beemt als die wolfskoye houdende vijf boenre, hondert ende vive ende twintich roeden, hebben gepacht ende ghecreghen Zegher van den Kerchoeve, Claus van Zichenen ende Wouter Rembouts ghesamenderhant ende onghesundert. Den andere beemt

ghegeyten den beemt achter tsoer elf boenre driehonder seven ende nhentich roeden houdende, heeft ghepacht ende ghecreghen Ghijsbrechts Scenkels, elc boenre om twe oude schilde, ende om enen ouden groeten erfliker ende jaerlijker renten tot allen sinten Baven daghe te betalen. Den derde beemt gheheiten mijnre vrouwen beemt vier boenre drie hondert een ende neghentich roeden houdende heeft ghepacht ende ghecreghen Wouter Metten van Beerse, elc boenre om twee ouden schilden ende enen ouden groeten jairlijker ende erflijker renten jairlijcs tot allen sinte Baven daghe betalen, welke drie voeghenoemde beemde verpacht sijn ende uyt ghegheven van onsen weghe mit alselkere vorwaerden dat die luden die sij vercreghen ende ghepacht hebben ghelijc sij vor sijn ghenomet die beemde rumen selen ende bereet maken te mayen ende dair mede selen die beemde ghehemt sijn van denghenen die aen hen hemden ghelijc dat die onsen bosch van Grotenhout pleghen ende sculdich zyn te hemden ende dese vs. luden selen gheweeght ende ghewaterlaet sijn ghelijc onsen vs. bosch. Oic selen onse pachters onsen vs. bosch van Grotenhout hemden ghelijc anderen luden aen denselven liggende met horen erve oft beemden. Welke rente ende erfsijns vs. te gader beloept na dat die rekeninghe daer af is ghemaect op een sume van vier ende veertig ouden schilden, neghen ende enen halven ouden groten tornoy, voir elken ouden schilt sestien ouden grote tornoyse gherekent. Ende dese vs. rente ende eftsijns hebben wij ghegheven ende op ghedraghen, ghefen ende op draghen bij desen tseghenwordighen letteren voir ons selven, ende voir ons nacominghe ghelijc wij die rente ghehadt hebben ende ghebruict onsen cloestere ende godshuse op Korsendonc in gherechter almoessen puerlijc om Gods wille. In kennissen des hebben wij onsen seghel aan desen open brief doen hanghen.

Gegeven opten iirsten dach in Augusto int jaer ons Heeren dusent driehondert acht ende neghentich.

(Staatsarchief Antwerpen fonds Korsendonk. De getuigen bij de vidimus waren kanunnik Lucas Nouts en kapelaan Niklaas van Hoechstraten van St. Pieters-Turnhout. De notaris was pr. Jacobus Ruts van Turnhout) ¹

Roger Van Mierlo

Corsendonca

gravure door Lucas Vorsterman

1) Bronnen: Fl. Prims, *Onze-Lieve-Vrouw-Priorij te Korsendonk*, Campinia Sacra, deel 7, Antwerpen, 1947.

In onze verhalenreeks van Leo Op de Beeck brengen we u in dit nummer twee verhalen die zich rond de Kerstperiode afspe-
len, nu we ons stilaanaan naar deze periode bewegen.

Roger Van Mierlo

Van 'n Agedankte Koning

Daar hangt weer zo'n harde winter over de wereld.

Door de stille witte avond gaat Tiske.

Nietig, klein manneke onder die hoge, klare hemel. Arm ventje,
nog armer dan de hei waarop hij loopt, met haast geen kleren
aan het lijf, met veel kou en groten honger.

Moeilijk sukkelde hij verder, traag-sleffend met zijn scheve klom-
pen over de gladde, harde sneeuwhobbels. Vaalwit wolkt zijn
adem voor hem op in de klare vrieslucht. Tiske loopt gebogen,
met zijn kop diep in de kraag van zijn jas. Hij kijkt niet eens op,
sleeft maar verder en ziet alleen de sneeuw onder zijn voeten.
Tiske weet toch heel goed waar hij is. Want hij is 'n oud man-
neke en zo dikwijls heeft hij over de hei gelopen. Hij heeft er als
kind gespeeld en hij heeft er als man gewerkt. Hij weet er blind-
delings de weg.

't Is 'n schone avond geworden. De maan schijnt op de hei, die
daar ver en wit onder haar ligt, met hier en daar een donkere
vlek, waar de sneeuw is weggewaaid. En aan alle zijden, ver
weg, staan de stille bossen, witgekruind, zo vroom te dromen.
Tiske ziet dat niet. Tiske heeft alleen maar veel kou en honger.
Dat voelt hij en daar denkt hij aan. En aan de tocht van deze
avond... Die kan weer heerlijk worden. En daarom ging Tiske
weg uit zijn huisje, dat ginder zo ver en zo alleen staat op de
hei. Tussen zijn rechterarm en zijn borst, vast daartussen ge-

klemd, draagt hij een lange stok. En aan die stok hangt een ster
van karton met gekleurd papier beplakt. Tiske heeft de ster zelf
gemaakt. Daar heeft hij een hele dag aan geknutseld.

Hij maakte zo elk jaar een ster. En daarmee gingen ze dan Drie-
koningen zingen, Tiske en Pampus en Jan Haas, nog twee arme
sloebbers. Ze kenden 'n heel schoon liedje en Pampus kon het

zo hard zingen. Daar gingen nog
andere Driekoningen rond, maar zij
waren altijd de schoonste en ze wer-
den overal best ont

haald. Tiske was de oudste koning.
Hij droeg een schone, vlasse pruik
en een lange baard van hennep. En
een prachtige kroon van goudpapier
met zilveren sterretjes d'r op. Jan
Haas was de andere blanke koning

De Drie Koningen F. Timmermans

en Pampus was de Zwarte.

Deze avond gaan ze weer. Zijn ster heeft Tiske bij. Zijn pruik
en zijn baar liggen bij Pampus. Die heeft 'n kast met 'n grote
schuif en daar leggen ze hun spullen in.

Hun ster is elk jaar kapot. Dat doe Pampus. Bij de meeste boe-
ren moeten ze twee keer zingen en daar krijgen ze dan nog 'n
druppel voor. Pampus, want die is voor niets verlegen, schooit
voor hem nog een tweede glaasje. En eer ze hun ronde af heb-
ben is Pampus dronken en dan doet hij zo dwaas. Dan moet hij
de ster dragen en hij draait er zo lang en zo hard mee, tot ze
helemaal op geen ster meer lijkt. En daarom moest Tiske elk
jaar voor een nieuwe zorgen.

Tiske tracht wat vlugger voort te komen. Om zes uur gingen ze
gewoonlijk en 't is nog 'n heel eind tot aan Pampus zijn huis.

Het manneke is een beetje ongerust. De andere jaren kwam Pampus altijd eens bij hem aanlopen, om te zien of hij klaar was met de ster en om te zeggen wanneer ze juist gingen. Nu is Pampus niet bij hem geweest. Misschien is hij het vergeten of... Neen, Tiske is niet gerust. Want het vorig jaar hadden Pampus en Jan Haas ook, gebromd omdat Tiske zo traag voortleefte, en omdat hij zo stilletjes zong. Ja, hij wordt zo oud en die twee andere zijn nog erg kloek.

En Tiske klemt zijn ster nog vaster onder zijn arm en hij rept zijn ouwe beentjes. Hij wil niet te laat komen en hij zal ook niet achter blijven straks. En zingen zal hij, zo hard als de anderen... Daar ziet hij het huis van Pampus: 'n vierkant hokje, met 'n afhangske op zij en 'n geitenstalletje er achter. Er schemert 'n rood licht achter het enige venster. Tiske hoort er iemand zingen:

*“Driekoningen, Driekoningen,
Zij komen zo ver...”*

't Is Pampus die zijn stem probeert. Ze zijn dun nog niet weg, ze wachten op hem.

“Ze hebben gezien in 't Oosten een ster!”

Zo kraait het manneke en als 'n blij kind danst hij bij Pampus binnen.

Maar zijn plezier smelt dadelijk weg. Daar staan drie mannen: Jan Haas, Pampus en nog een... Tiske kent die derde niet. Wel ziet hij dadelijk dat die vent zijn pruik, zijn baard en zijn kroontje draagt. En hij heeft ook 'n stok met 'n ster. Ze is veel kleiner dan die van Tiske en bijlange zo schoon niet.

- Wie... wie is dat? hakkelt Tiske.

Hij krijgt daar geen antwoord op. De mannen durven hem niet bekijken. Ze draaien daar wat rond tot Pampus ze heimelijk mee naar buiten wenkt.

Tiske blijft daar alleen met Trees, dat zwarte wijf van Pampus. Die doet er geen doekjes om.

- Och, Tiske, zegt ze en ze veegt 'n haarklis weg uit haar grauwe gezicht, om zo 'n hele avond mee rond te lopen en te zingen, daarvoor hebt gij immers geen asem meer... Verleden jaar hebben ze al zo met u gesukkeld... Nu hebben ze er de Smalle maar bijgenomen.

Zo, dat is het dus. Tiske had wel reden om ongerust te zijn daarstraks. Nu weet hij het. Hij is te oud om nog koning te zijn. Ze hebben hem niet meer nodig. En zijn ster, zijn mooie ster, die hebben ze ook niet meer nodig...

Nu hebben ze er de Smalle bijgenomen... 'n Lekker kerel, die smalle. Hij drinkt zich elke Zondag stiepelzat en hij kan geen drie woorden spreken zonder er bij te vloeken. En - dat wisten Pampus en Jan Haas toch ook - die zelfde Smalle had het vorig jaar pas, drie maanden “kot” gedaan. Eerstens om een dozijn kippen te stelen, en tweedens omdat hij met een dik hout achter de “garde” liep, toen die hem met de kippen ontdekte.

En die Smalle hebben ze er bijgenomen. Die loopt nu met Tiske zijn baard en zijn pruik, is nu koning en hij draagt een ster in zijn dievenhanden.

Tiske zegt het allemaal. Maar Trees, dat wijf, lacht er eens mee. - Och... zegt ze, de mensen kijken tegenwoordig niet meer zo nauw.

En dan geeuwt ze. Ze gaat slapen, dan hoeft ze voor niemand vuur en licht te stoken.

Tiske dreunt buiten. Staat daar weer alleen in de kou, met zijn grote honger. En met zijn ster. De maan schijnt er op en de ster blinkt als was ze van goud en zilver. Tiske tikt er eens met zijn vinger tegen. De ster draait flikkerend rond en er dansen honderd glinsterende sterretjes uit.

Dan steekt Tiske de stok weer onder de arm. Met zijn handen diep in zijn broek, kouwelijk. Wriemelend in zijn dunne jasje, zo gaat hij weg, terug naar zijn huisje op de hei. De kou bijt in zijn oren en in zijn neus en maakt zijn ogen nat. Tiske gaat weer zijn gewone gang, kijkend naar de sneeuw onder zijn voeten. Zijn huisje staat zo ver. Dat huisje van Tiske, dat staat daar al lang op de hei. Al heel lang, want Tiske is er geboren. Hij heeft er later met zijn vrouwke gewoond. Toen was 't een proper huisje. Het had sneeuwwitte muren en daar stonden een groen deurtje en groene raampjes in. Het was zo schoon als er de zon op scheen. En ze leefde er zo gelukkig, Tiske en zijn vrouwke en hun kleine jongen. Ze kregen maar één kindje van Onze Lieve Heer. Het werd een kloeke, gezonde bengel. Het werd een man. Toen kwam de oorlog... Hun jongen moest ook gaan vechten en hij kwam nooit meer terug. Toen ze dat vernamen, werd Tiske zijn vrouw erg ziek, bleef ziek en op een koude winterdag is ze heel stilletjes doodgegaan.

Tiske bleef alleen in zijn huisje en hij werd er een oud manneke. Hij werkte wat op zijn akkertje, hij leurde met bezems, hij maakte trijzels en hij ging de koffiemolens en de zagen scheren bij de boeren. En als er ergens een man stierf, werd Tiske geroepen om de dode zijn baard te scheren. Zo verdiende hij wat geld, juist genoeg om er stilletjes mee door de winter te geraken.

En elk jaar ging Tiske, met Pampus en Jan Haas, Driekoningen zingen. Dat was voor hem altijd zo'n heerlijke tocht geweest. Ze waren alle drie zulke mooie koningen ze kende een mooi liedje en ze hadden een mooie ster. En ze werden overal gul onthaald en mild beschonken. Vorig jaar had Tiske voor zijn deel acht frank, een dikke reep spek en een dozijn eieren. Hij had toen een groot pak tabak gekocht. 't Had vandaag weer zo

kunnen zijn. Maar neen, Tiske mag niet meer mee en Tiske krijgt niets.

Hij gaat terug naar zijn huisje op de hei, traag-sleffend over het witte paadje. 't Word opeens donker. De maan is weg en er hangen grijze wolken in de lucht. Het begint te sneeuwen. Tiske blijft staan en kijkt rond over de hei. Hij weet nu opeens niet meer waar hij is. De sneeuw valt dikker en de vlokken warrelen dicht om hem heen. Tiske gaat weer verder, zo maar op goedgeluk uit.

Als hij wat later weer even stopt, staat hij in een groot bos. Zou hij daar wel ooit geweest zijn, in dat bos? Hij herkent het niet. Hij is zeker ver verloren gelopen. Och, wat geeft Tiske daarom... Hij is toch voor niemand meer op de wereld. Hij kan er voor niets meer dienen. Hij mocht zelfs geen koning meer zijn.

Tiske neemt zijn ster in de handen. Zijn mooie ster, die heeft hij nog. Die ster draait en Tiske kent een mooi liedje. Hij is nog die oude koning. Hij zal dat liedje zingen. Hij zal het voor de boemen zingen:

"Driekoningen, Driekoningen,

Zij komen van ver,

Zij hebben gezien in 't Oosten een ster.

O ster, o ster, blijf stil en blijf staan,

Zij moeten nog naar Bethlehem gaan.

Te Bethlehem daar is, in enen stal,

Geboren het Kindeke, de God van al.

Ze klopten al op Herodes zijn deur

Herodes de koning kwam zelf naar veur.

Hij wees hun de weg naar die ander stad,

Waar Maria met heur klein Kindje zat..."

Zo zingt Tiske. Hij gaat stilletjes voort en hij doet zijn ster draaien. Tiske zingt voor de bomen. En de bomen zien hem gaan en ze schudden meewarig hun besneeuwde top. En zachtjes vallen ze aan 't fluisteren over het wonderlijke manneke, dat daar zo verlaten voorbij komt strompelen. Tiske gaat met zijn ster en Tiske zingt. Hij is weer de oude koning. Hij heeft geen kou meer en hij voelt geen honger. Zijn lied klinkt zo mooi en zo ver in het stille bos. En de bomen luisteren er naar.

Tiske gaat en zingt en hij wordt niet moe. Hij komt in een ander bos en hij gaat over de hei, waar de sneeuw nu heel dik ligt. En dichter nog warrelen de grote vlokken.

Daar ergens op een open plek, tussen twee hoge bossen staat een klein huisje. Het is helemaal ondergesneeuwd. Je ziet er alleen maar een deur en een klein venster. Daar gaat Tiske heen. Er woner zeker mensen in dat huisje. Voor hen zal Tiske zijn lied nog eens zingen nog één keer. Het huisje is klein en oud. Daar wonen zeker heel arme mensen in. Die moeten Tiske niets geven.

Tiske doet zijn ster draaien en zachtjes, heel zachtjes bibbert zijn lied door de warrelende sneeuwvlokken. Als het liedje uit is, gaat Tiske zitten op de sneeuw, met zijn rug tegen het muurtje. Hij is moe.

En opeens voelt hij een weldoende warmte rondzinderen in zijn bloed en koesterend wegglijden over zijn rug en over zijn dijen. En dan ziet Tiske daar heel wonderlijke dingen gebeuren. De sneeuw is weg en het is niet meer koud. De zon schijnt, daar bloeien bloempjes langs de weg en daar zingen vele vogeltjes in het bos. Tiske ziet zijn vrouwke uit het bos komen met een takkenbos op haar rug. En naast haar huppelt hun kleine jongen. Hij ziet Tiske daar zitten en loopt kraaiend naar hem toe. Zijn vrouwke komt naast hem zitten en ze praat over dingen

die ze in het bos heeft gezien.

Tiske voelt zijn jongen in zijn armen en hij hoort zijn vrouwke vertellen. Tiske is gelukkig. Maar hij ik ook moe, zó moe. En hij voelt zich traag wegzinken in iets dat heel zacht en warms...

...Peer de Strooper, die de volgende morgen al heel vroeg naar zijn stroppen gaat kijken, die vindt Tiske, voor zijn eigen huisje, half onder de sneeuw begraven. Doodgevroren, och arme...

Hij heeft 'n zalige lach op zijn wezen en op zijn blauwe lippen bibbert nog zijn laatste lied...

Leo Op de Beeck.

In die wondere Nacht...

<< 't Kindeken ligt er op hooi en stro, Tussen os en ezel...>>

Doodmoe en scheel van den honger komt de ezel in 't donkere stalletje gesukkeld. Hij valt haast over 'n kruiwagen en stoot zijn snuit aan 'n laag-hangende balk. Als zijn ogen wat wennen aan de duisternis, ziet hij daar in 'n hoek een dikke os, die zich te goed doet aan 'n armvol geurig hooi. Grauwte lekt zijn lippen.

- Zeg, kameraad, mag ik ook wat?

De os kijkt hem even aan, met goedig-domme ogen, en beurrelt terwijl hij zijn groten muil volpropt:

- Ga uw gang... 'k Zie dat ge 't nodig hebt. En de ezel begint te smullen, zó gretig, net of hij helemaal uitgehongerd is. als 't hooi op is, gaat hij liggen en zucht :

- Wel bedankt, hoor! 't Heeft me deugd gedaan.

De os staat zijn gast nieuwsgierig te bekijken en vraagt hem :

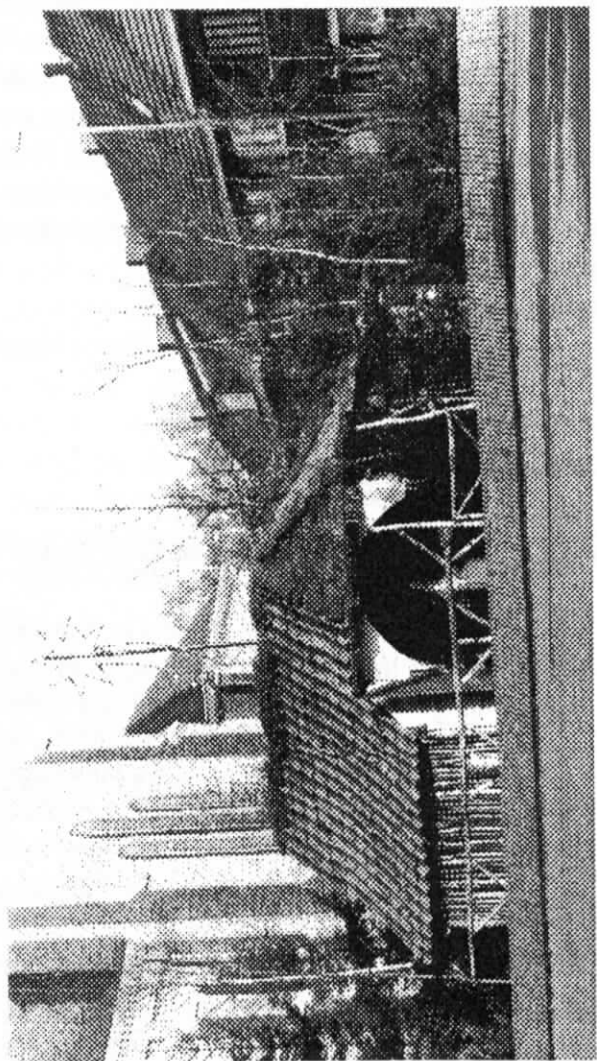

Foto Wim Van Hout

Keristal te Oosthoven (1993)

Archief Corsendonca

- Vanwaar komt gij, kerel?
- O, van heel ver! Van Nazareth, in Galileo. Daar zijt gij nooit geweest zeker?
- Ik! ... Ik ga nooit op reis. Ik werk hier op de akkers en als ik niets te doen heb, sta ik hier in mijn stal.
- Dan hebt ge wellicht nooit over Nazareth horen spreken. Och... 't is maar 'n gewoon dorp en 't ligt ver van hier. We hebben dagen en dagen moeten reizen. 't Zit in mijn knoken, man! Zeg, hoe heet dat stadje, hier vlakbij?
- Dat is Bethlehem. Maar, zeg eens, waar moet ge naartoe?
- Dat weet ik niet. 'k Geloof dat er iets bijzonders ophanden is, 'n oorlog of zo iets... want daar was veel volk op de baan.
- Ja, die mensen kunnen het soms geweldig druk hebben, bromt de os.
- In 't stadje daar zijn al de huizen vol. Mijn Meester kon nergens een onderkomen vinden. In één herberg was er nog plaats voor twee man. Maar mijn Meester mocht er niet binnen, omdat hij geen geld had. Was me dat 'n ruwe beer, die herbergier! Die zei zo maar botweg dat mijn baas 'n gemene bedelaar, 'n schooier was. Ik had veel goesting om hem 'n ferm trap te geven, maar ik was te moe om mijn poot op te lichten.
- Wie is uw Meester? vraagt de os.
- Jozef, de timmerman. En Maria, zijn vrouw, is er ook bij. Die heb ik de hele weg op mijn rug gedragen. 't Zijn zulke brave mensen. Ik ben van jongsaf in hun dienst, en ik zou nergens anders willen zijn. 't Zijn arme lieden, doodarm zijn ze, maar zó goed en zó braaf. Nooit heb ik er slagen gekregen. Ik geloof - en de ezel fluistert nu
- ik geloof dat het heiligen zijn.
- Heiligen? wat zijn dat voor mensen?

- Dat zijn mensen... ja, hoe zal ik het zeggen... dat zijn mensen die vanbinnen schoner zijn dan vanbuiten. Zie, ik kan u dat niet beter uitleggen. Gij zijt maar een os, maar moest ge wat meer verstand hebben, zoals wij, ezels, dan zoudt ge 't wel begrijpen.

- Ik zou ze wel eens willen zien, zegt de os. Waar zijn ze?

- Daar, achter ons.

De os keert zich om en steekt zijn dikke kop over de schutting. Daar ziet hij 'n man en 'n vrouw op 'n bussel stro zitten. De man is 'n brede, kloeke kerel, met 'n goedig gezicht en 'n dichte zwarte baard, die ver op zijn borst hangt. De vrouw is veel jonger. Ze heeft een lief gezicht en grote, blauwe ogen, die stralen van goedheid. Ze schijnt erg moe te zijn, want ze ziet zeer bleek en ze leunt zwaar-hijgend tegen de muur.

De os blijft er 'n poos naar staan kijken. Dan gaat hij naast de ezel liggen. En hij broemt :

- Brr! Wat is het koud!

De ezel spreekt niet meer. Die slaapt al. De os legt zich ook op zijn gemak en weldra liggen ze tegen mekaar op te ronken.

Midden in de nacht schrikken ze wakker en met 'n ruk vliegen ze overeind. Een poos staan ze mekaar in de bange ogen te kijken.

- Wat was dat? hijgt de os.

- 'k Weet het niet... hebt ge iets gehoord?

- Ja... 'k meende dat ik muziek hoorde, schone muziek.

- Dat is wonder! Ik ook... ik hoorde het ook. Hebben we soms gedroomd? Dat kan toch niet... zo allebei hetzelfde dromen!

Door de reten van het dak zien ze de klare, blauwen hemel. Daar hangen duizenden sterretjes te flikkeren rond de maan, die vredig monkelt.

- 't Is wonder... zegt de os, en hij beeft en schuw draaien zijn ogen.

De ezel is ook niet op zijn gemak.

- 't Is zo stil, niet! En ik voel me zo raar. Daar moet iets gebeurd zijn!... Zou mijn Meester nog slapen?

En voorzichtig sluipt hij naar de schutting en loert er door 'n spleetje. Daar ziet hij, in de flauwe schijn van 'n stallantaarn, 'n wonder schouwspel, dat hem diep ontroert. Zijn Meester en zijn Meesteres zitten geknield bij 'n kribbe. En op die kribbe, in een bedeke van hooi ligt er 'n beeldig, pasgeboren Kindje.

't Ligt er met zijn armkens en zijn voetkens bloot, en 't heeft zo'n helder, vriendelijk gezichtje en grote, blauwe ogen, juist zoals die van Maria.

De ezel schopt zijn maat tegen de schenen en fluistert :

- Kom eens kijken, gauw!

De os is als versuft van verbazing. Hij staat daar te kijken met zijn muil wijd open en 'n paar ogen, groot als rapen.

- Maar hebt ge van uw leven... wat 'n schoon Kindje toch!

- Stil! vermaant hem de ezel. Seffens maakt ge 't nog bang met uw grove stem!

Ze houden hun adem in en blijven daar staan loeren, stom en stil.

De os heeft zo'n medelijden met dat kleine, tere schepseltje, dat daar halfnaakt ligt. En 't is zo koud!

- Och-arme! zucht de dikkerd, en hij schudt zijn zware kop en uit elk van zijn ogen rolt er 'n dikke traan. De deur van het stalletje wordt zachtjes opengeduwde, en een oude, grijze herder komt nieuwsgierig binnen piepen. Dan valt hij op zijn knieën, kruipt naar de kribbe toe en blijft daar zitten met gebogen hoofd en gevouwen handen. En andere herders komen, oude en jonge en allemaal knielen ze rond het kribbeke en hun ogen kijken vol

blijde verwachtingen naar het wondere kindje.

Daar komt er 'n hups lammetje aantrippelen. Met een wip springt het op de kribbe en met zijn dikke vacht dekt het de voetjes van 't lieve Wicht.

En weer horen ze daarbuiten de wonderschoone muziek, die van heel ver schijnt te komen. De os en de ezel staan almaar-door te kijken. Ze begrijpen er niets van.

Een paar van de herders lopen vlug weg en ze komen spoedig weer met brood, melk en eieren. Dat geven ze aan Jozef, die het aanneemt en vriendelijk dankt.

- Dat wij niets kunnen geven... zucht de os. Ik heb zo'n deernis met dat arme Dutske!

De herders gaan weg, heel stil, de een na de andere. En buiten klinken hun stemmen, druk en blij.

- Kom, zegt de ezel.

En ze verlaten hun hok en ze gaan elk aan een kant van de kribbe staan. Het kindje strekt zijn roze armpjes naar hen uit, en 't streelt hun zoetjes over de snuit. Dan vallen zijn oogjes toe.

En de os en de ezel buigen hun kop over de kribbe en met hun hete adem verwarmen zij het slapende Wonder...

Leo Op de Beeck

Werken van Gustaaf Aerts

De Kat

G. Aerts

Gustaaf Aerts, geboren te Aarschot op 12 oktober 1938 is een leerling van René de Coninck, professor aan de Academie voor schone kunsten te Antwerpen, beoefent de grafische kunst van het monotype. Dit is de meest directe vorm van drukwerk. Castiglione (1600-1663) zou de wegbereider zijn van deze grafische vorm.

Over zijn werk zegt Gustaaf: *"In mijn werk tracht ik onbewust terug te keren naar de 'primaire' mens die collectief bijstand zoekt naar een Opperwezen om te overleven"*.

Het werk van deze grafische kunstenaar mag dan ook gezien worden.

De oeros maakt ongetwijfeld indruk als toonbeeld van Levenskracht en Mannelijkheid

In godsdiensthistorien is de rol van de stier belangrijk de uiting in stierenculten is symbool van vruchtbaarheid

De Oeros

G. Aerts

Inhoud

Voorwoord	blz. 1
Molenmuseum te Weelde	blz. 2
Uitnodiging	blz. 4
De Gemeenteraad 100 jaar geleden	blz. 5
Maria Beeld	blz. 6
600 Jaar Corsendonc	blz. 8
Van 'n Afgedankte Koning	blz. 18
In Die Wondere Nacht	blz. 25
Werken van Gustaaf Aerts	blz. 31

ASLK - SPAREN

REEDS JAREN HET MEEST ERVAREN

UW BANK EN VERZEKERINGSTEAM

Agentschap Arendonk
De Valken 8
2370 Arendonk
Tel. 014/67.76.96

Agentschap Oud-Turnhout
Steenweg op Turnhout 7
2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.21